

Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerini Yazma Maksadı

Ömer Seyfettin's Purpose of Writing The Stories

Dr. Öğr. Üyesi Zeki GÜREL*

Öz:

Hikâye deyince belki de Türk edebiyatında ilk akla gelen Ömer Seyfeddin'dir. Ömer Seyfeddin'i sadece bir edebiyatçı olarak ele alıp incelemek ve ona bu açıdan bakmak Ömer Seyfeddin'i eksik tanımak ve tanıtmak demektir. O, iyi bir hikâye yazarı olduğu kadar; iyi bir ideal adamdır da. Onun için ülküsünü gerçekleştirmek düşüncesiyle edebiyatı seçmiş bir sanatçıdır denilebilir. Ömer Seyfeddin'in fikirleri o gün (yaşadığı bunalımlı devir) olduğu gibi bugün de Türk milletine yeni ufuklar müjdeleyecek karakterde ve güçlüdür. O fikirlerini- siyasi, sosyal ve edebi – ortaya koyarken; bir gerçeği, Müslüman – Türk milleti gerçeğini hiçbir zaman aklından çıkartmamış, aksine fikirlerini bu gerçeğin; Müslüman – Türk milleti ve bütün insanlığın bekası için kaleme almıştır. İşte bunun için Ömer Seyfeddin, ileri sürdüğü fikirlerinde gerçekçidir. Edebiyat tarihlerinde Türk hikâyeciliğinin ölümsüz ustası olarak yer alan Ömer Seyfeddin (11 Mart 1884, Gönen-6 Mart 1920, İstanbul), Dağistanlı asker bir babanın ve İstanbullu bir annenin oğludur. Babasının görevi dolayısıyla Anadolu'da geçen çocukluğunu anlattığı And ve Falaka hikâyeleri vardır. Askerî okuldan mezun olduktan sonra Balkanlarda Osmanlı Devletine isyan eden Bulgar çetelerini takiple görevlendirilmiş ve Yunanlılara eser düşmüştür. Balkanlarda Müslüman-Türk milletine karşı yapılan zulme ve işkencelere biz-

*Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, e –mail: zekigurel@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5129-7033>

zat şahit olmuş ve bunları da Beyaz Lale ve Bomba gibi hikâyelerinde anlatmıştır. Tarih konulu hikâyelerinde ise, Müslüman-Türk insanına öz güven aşlamaya çalışmıştır.

Ömer Seyfeddin, Üç Tarz-ı Siyaset diye adlandırılan Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük fikir hareketlerinden Türkçülük fikir hareketi içinde yer almış bir yazardır. Onun hikâyelerini yazma maksadıyla ilgili değişik görüşler ileri sürülmüş ve kendisiyle ilgili bazı suçlamalar yapılmıştır.

Biz bu yazımızda Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini yazmaktaki maksadını; devrin siyasi, sosyal ve fikri atmosferini de değerlendirerek yine onun hikâyelerinden ve yazdıklarından yola çıkarak açıklamaya çalıştık.

Ömer Seyfeddin, gerek hikâyeleri gerekse şiir ve makaleleriyle Müslüman-Türk insanına dün olduğu gibi bugün de söyleyeceği pek çok şeyi olan mütefekkir ve Ülkücü bir yazardır.

Anahtar sözcükler: Ömer Seyfeddin, Üç Tarz-ı Siyaset, Osmanlılık, İslamcılık, Türkçülük, Ömer Seyfeddin'in Hikâyeleri, Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerini Yazmaktaki Maksadı, Harp Edebiyatı.

Abstract:

Perhaps Ömer Seyfeddin is the first to come to mind in Turkish literature when he says the story. Treating and examining Omar Seyfeddin only as a literalist and looking at him from this point of view means recognizing and introducing Omar Seyfeddin incomplete. He is as good a story writer as he is a good ideal man. For him, it can be said that he is an artist who has chosen literature with the idea of realizing his ideal. Omar Seyfeddin's ideas are in character and power to herald new horizons for the Turkish nation today, as they were on that day (the depressed period he experienced). As he laid out his ideas - political, social and literary; he never forgot the truth, the truth of the Muslim - Turkish nation, but on the contrary, he wrote his ideas for the survival of this fact; the Muslim - Turkish nation and all humanity. For this reason, Omar Seyfeddin is realistic in his ideas. March March 11, 1884 in Gönen-March 6, 1920 in Istanbul) was the son of a Dagestani soldier father and an Istanbul mother.the son of an immortal master of Turkish storytelling in the history of literature, Ömer Seyfeddin (11 March 1884 in Gönen-6 March 1920 in Istanbul). Because of his father's mission, there are Andean and Falaka stories in which he tells about his childhood in Anatolia. After graduating from military school, he was assigned to follow the Bulgarian gangs that rebelled against the Ottoman Empire in the Balkans and fell to the Greeks. He personally witnessed the atrocities and tortures against the Muslim-Turkish nation in the Balkans and told them in his stories such as white tulips and bombs. In his history stories, he tried to instill self-confidence in the Muslim-Turkish people.

Ömer Seyfeddin is a writer who took part in the Turkism idea movement, one of the ideas movements of Ottomans, Islamism and Turkism called the three styles of politics. Different opinions have been put forward about the purpose of writing his stories, and some accusations have been made against him.

In this article, we tried to explain Omar Seyfeddin's purpose in writing his stories by evaluating the political, social and intellectual atmosphere of the era and based on his stories and writings.

Omar Seyfeddin is a mütefekkir and nationalist writer who has many things to say to the Muslim-Turkish people today, as he did yesterday, both with his stories, poems and articles.

Keywords: Ömer Seyfeddin, Three Styles of Politics, Ottomanism, Islamism, Turkism, Stories of Ömer Seyfeddin, His Purpose in Writing the Stories of Ömer Seyfeddin, War Literature.

Giriş:

Türk edebiyatında hikâye deyince belki de ilk akla gelen Ömer Seyfeddin'dir. Ömer Seyfeddin'i sadece bir edebiyatçı olarak ele alıp incelemek ve ona bu açıdan bakmak Ömer Seyfeddin'i eksik tanımak ve tanıtmak demektir. O, iyi bir hikâye yazarı olduğu kadar; iyi bir ideal adamdır da. Onun için ülküsünü gerçekleştirmek düşüncesiyle edebiyatı seçmiş bir sanatçıdır denilebilir.

Ömer Seyfeddin'in fikirleri o gün (yaşadığı bunalımlı devir) olduğu gibi bugün de Türk milletine yeni ufuklar müjdeleyecek karakterde ve güçtedir. O fikirlerini-siyasi, sosyal ve edebi – ortaya koyarken; bir gerçeği, Müslüman – Türk milleti gerçeğini hiçbir zaman aklından çıkartmamış, aksine fikirlerini bu gerçeğin; Müslüman – Türk milleti ve bütün insanlığın bekası için kaleme almıştır. İşte bunun için Ömer Seyfeddin, ileri sürdüğü fikirlerinde gerçekçidir.

Ömer Seyfeddin'in – bilhassa tarih konulu – hikâyelerini hangi maksatla yazdığı mevzuuna geçmeden önce; bu mevzuda tutarlı bazı şeyler söyleyebilmek için o zamanlar (1900 – 1920) cereyan eden siyasi ve sosyal hadiselerle birlikte o zamanki edebiyat cereyanlarına da bakmakla büyük fayda vardır.

Ömer Seyfeddin'in Yaşadığı Dönemdeki (1886-1920) Siyasî, Sosyal ve Edebî Durum

Edebiyat hayatımızda 1908 öncesinde Servet-i Funun Edebiyat cereyanı hâkimken 1908–1911 arası Servet-i Funun'un bir devamı sayabileceğimiz Fecri Aticiler edebiyat sahasında kalem oynatmaya başladılar. Ömer Seyfeddin'in de edebiyat âlemine girmesi bu yıllara rastlamaktadır. Bu Servet-i Funun ve Fecr-i Ati yılları savaş yıllarıdır. Osmanlı çökmektedir. Çöken bu altı asırlık çınarın çatırtısını sağır sultan bile duymakta güçlük çekmemektedir. Hâl böyle olmasına rağmen edebiyatçılarımız maalesef bu çatırtıyı duymamaktadır veya duymak istememektedirler. “Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul-zurna az” atasözü sanki o zamanki edebiyatçılarımız için söylenmişti.

Savaş yıllarında Fecr-i Aticiler “sanat şahsî ve muhteremdir.” Kanaatinde diremiyorlardı. Sanki emperyalist devletlerin “Hasta adam” dedikleri Osmanlı Devleti'nin vatandaşları değildiler. Tabii, bunların içinde bu hastalıklı yaklaşıma baş kaldıranlar da oldu. (A. Canip, H. Suphi, C. Sahir, Ziya Gökalp, Ö. Seyfeddin) Bunlar Ömer Seyfeddin'le – Genç Kalemler dergisinde – aynı sayfalarda yeni düşüncenin meyvelerini vererek 1911'de Millî Edebiyat akımını başlattılar. Öyle ya, dert veren Allah dermanını da verecekti. Erecekti ama kulların da vazifesi vardı; tevekkül safhasına ginceye kadar ne gerekiyorsa o yapılmalıydı.

Ya diğerleri onlar niye gerçekleri kabul edemiyorlardı. Yoksa onlarda Ömer Seyfeddin'in Mehdi hikâyesinin kahramanı gibi mi düşünüyorlardı:

“Müslümanların yaşamaya hakkı yoktur. Ve Türkler asla bir daha buralara (Rumeli) gelemez. Türkiye'de ağzıma alamayacağım hakikatleri burada sizden

saklamaya lüzum yoktur. Zira hür ve medeni bir hükümet arazisindeyiz. Ne şu muhterem hoca efendi ve ne de siz dinsizliğimi, İslamlığın aleyhinde olduğunu iddia ederek kafamın kesilmesini, asılmamı isteyecek bir evvel zaman adaletini burada bulamazsınız; medeniyetleri, terakkileri, itilaları, tarihleri hep dinler yapar. Dindar bir kâinatı yıkar yerine, ikinci bir kâinatı kurar. Ferdin bütün hareketlerindeki esasları kıvımdatan, içtimaiyatta büyük ana hatlarını çizen dindir. İslamlık ise fertlerindeki cemaat ve milliyet temayüllerini bozarak hepsini karanlık bir taassubun göremez körlüğü içinde yaşatır. Sözüme şahit, işte bütün dünya yüzündeki Müslümanlık... Yüz milyonlarca Müslüman ve bizim milletimiz olan elli milyon Türk hâlâ on üç, on dört asır evvelki hurafeler ve efsaneler çırpınıyor. Rusya'daki Türkler, Bosna, Hersek, Rumeli, Hive, Buhara, Acemistan, Türkistan, Afganistan, Bulicistan, Hindistan, Mısır, Trablus, Sudan, Tunus, Cezayir, Fas, Sahra-yı Kebir, Zengibar, Cava, Somali, Sumatra... Daha sayayım mı? Hâsılı bütün İslamlık bugün inkişaf etmiş, kuvvetlenmiş, ilerlemiş Hıristiyan milletlerin boyunduruğu altında... Yalnız bizim Türkiye'nin yalancıkta bir istiklali var. Ama ne istiklal!... Gümrüklerine on para zam edemez. Düşmanlarıyla rahat bir muahede yapamaz. Payitahttaki Hıristiyan mekteplerinin içine giremez. Hâsılı İslam tarihinde okuduğumuz yüz şu kadar İslam Hükümeti'nin mahvına sebep olan âmiller hâlâ Türkiye'de duruyor. Aynı kanunlar, aynı şeylere tesir edince neticeler de aynı olur. O halde Türkiye'nin de diğer Müslüman hükümetleri gibi mahvolacağı, tarihten namı silineceği ve biz Türkler de bütün Müslümanlar gibi yakında İstanbul'u alacak olan Hıristiyan efendilerimize sadakatle dua ederek hayatımızı diğer dindaşlarımız gibi miskin miskin taassup, cehalet ve rezalet içinde geçireceğimiz muhakkak.. Ve..." (Gürel, 2016:259)

O günün Osmanlı aydınları da bu satırları söyleyecek kadar geleceğe olan ümidini yitirmiş (Ömer Seyfeddin'in kahramanlarından biri gibi) kendini, kendi varlığını tanımama gibi bir gafletin içine mi girmişlerdi? Yoksa onlarda mı "Hasta Adam"ın bir gün öleceğine inanıyorlar da onun için ne yaparsak o kârdır mı diyorlardı.

Sanatçı, içinde yaşadığı toplumla hemdert olma derecesinde bütünleşebilen insandır. Bütünleştiği toplumla birlikte gülmeyen, onunla birlikte ağlamayan, onun da ötesinde; sanatçı olmasının gereği olan yol göstericilik vazifesini üstlenemeyen bir sanatçı düşünülebilir mi?

Osmanlı'nın bütünlüğü yavaş yavaş gözle görülür bir şekilde bozulmaya başlamıştır. Osmanlı bütünlüğünü tehdit eden hadiseler; Osmanlı toplumunun bir ferdi olan Ömer Seyfeddin'in üzerinde de derin izler bırakmıştır.

Batıda, "Makedonya – Edirne İhtilalci Dâhili Teşkilatı" adındaki – 1893 yılında kurulan – gizli dernek 1902 yılına kadar dokuz yıllık bir süre içinde çete ve komita hareketlerini örgütlemişti. 2 Ağustos 1903 tarihinde ise üç ay sürecek olan "Büyük Makedonya İhtilâl" başlamıştı. Ömer Seyfeddin'in asker olarak ilk vazifeyi bu ihtilâl havası içinde yapmış olması oldukça manalıdır. Ömer Seyfeddin ve arkadaşları bu ihtilaldan ancak bir hafta sonra 9 Ağustos 1903 tarihinde subay çıkartılıp kı-

talara gönderilmişti. Ömer Seyfeddin'in "Mekteb-i Harbiye'deki sicilinden, onun, 9 Ağustos 1319/1903'te mezun olduğunu, çekilen kurada piyade üsteğmeni rütbesi ile o sırada merkezi Selanik'te bulunan Üçüncü Ordunun, İzmir Redif tümenine nakledilerek tayin edildiğini öğreniyoruz (Alangu, 1968: 85)

21 Eylül 1903 ihtilali üzerine Osmanlı sarayının aldığı tedbirleri yeterli bulmayan, yani azınlıklar yararına olmadığına inanan Avusturya ve Rusya 21 Şubat 1903 Cumartesi günü Viyana'da bir araya gelerek hazırladıkları "Viyana Islahat Programı"nın şartlarını II. Abdülhamit'e bildirmişlerdir. II. Abdülhamit bu şartları pek ağır bulmuş, bunlardan ancak jandarmanın ıslahı için yabancı uzmanların getirilmesi maddesine razı olmuştur. Bu sonuca razı olmayan Bulgarlar da Avrupa'yı daha geniş isteklerle yeniden müdahaleye zorlamak için onların menfaatlerine dokunmaktan başka bir çare bulamamışlar: Ermeni İhtilalcılarının ünlü "Banka Olayı"na taklit ederek (1896), 29 Nisan günü Selanik Bankasını bir lağımla havaya uçurmuşlardı. Bu lağımı açabilmek için bir yıldan fazla uğraşmışlar, ayrıca büyük bir de ihtilâl de üç ay sürmüş; bu ihtilale yer yer 26 – 30 000 çete katılmıştı. Doğu Trakya'da yayılan "Makedonya ihtilali" 16 Ağustos günü, yani Ömer Seyfeddin'in Harbiye'den çıkmasından üç gün önce, Kırk Kilise bölgesini de kan ve ateş içinde bırakmış orduyu aylarca meşgul etmiş ve güçlkle bastırılabilmişti (Danişmend, 1947:200).

Balkanlardaki bu ihtilâllar Balkan milletlerinin uyanışını sağlamış ve Balkan Savaşına zemin hazırlamıştır. Bu durum görevli olarak Rumeli'yi gezen – Ömer Seyfeddin'in gözünden kaçmamış, aksine onda büyük nefret duyguları uyandırmıştır. Ömer Seyfeddin "Beyaz Lâle" adlı hikâyesinde bu ihtilâllarda Yunan ve Bulgarların Müslüman Türk unsuruna karşı gerçekleştirdikleri terör sahnelerini, iğrenç ve vahşi davranışları kanlı çıplaklığıyla anlatmıştır.

8 Ekim 1912'de kaçınılmaz olan Balkan Savaşı patlak veriyor ve Ömer Seyfeddin bu savaşın içinde bizzat yer alıyor. Hatta bu savaşta Yunanlılara esir düşüyor. Esirlik hayatı bir yıl sürüyor. Bu savaş ve esirlik hatıralarını Balkan Savaşı hatıralarında anlatır (Öner, 1977: 93-141)

Savaş devam etmektedir. 1917 yılı, dört cephede savaşan Osmanlı Devleti için, daha çok Irak ve Filistin Savaşları ile büyük bir felaket yılı olmuştur. 11 Mart'ta Bağdat düşmüş, Küt-ülAmâre Zaferinden bir fayda sağlanamayıp İran üzerine boş yere bir serüven hareketine girilmiş; İngiliz orduları ise Bağdat'ı ciddi bir direnme ile karşılaşmadan işgal etmişlerdi. Artık Irak'a elden çıktı gözüyle bakılmaktadır. Süveyş Kanalına karşı yaptığımız taarruz yüzünden asker ve donanmasının Doğu Akdeniz'e mihlanmasını istemeyen Filistin'deki Türk kuvvetleri geriden ikmal gelmemesine rağmen yine de dayanmaktadır. İkmal sıkıntıları ve çeşitli yokluklar ordumuzu yavaş yavaş ama gözle görülür bir şekilde eritmekte, İngiltere ise kesin sonuca ulaşma azmi ile sürekli olarak hazırlanmaktadır. Türk ordusunun kahramanca direnmesine ve Yıldırım Orduları gurubunun mevzii başarılarına rağmen 9 Aralık 1917'de Kudüs de düşer. Böylece savunma cephemiz Suriye'ye doğru geri çekilmek zorunda kalır.

Bu sıralarda Kafkas Cephesine ise durgunluklar başlamıştır. 12 Mart 1917'de Rusya'da komünist ihtilalin patlak vermesiyle Kerenski iş başına gelmiş. Bunun neticesinde Anadolu'daki Rus kuvvetleri oldukları yerde çözülmeye hatta geri çekilmeye başlamışlardı. Doğu kuvvetleri ile Türk orduları arasındaki yer yer görüşmeler anlaşmalar yapılmakta, Ruslardan boşaltılan yerleri Türk kuvvetleri almaktadır. 18 Aralık Erzincan Mütarekesi bu süreçte yapılır.

Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini yazış sebebini araştırırken 1908 sonrası fikir akımlarını da göz önüne getirmek ve bu açıdan bir yaklaşımla hikâyeleri tenkit etmek gerekir. 1908 sonrası Osmanlı toplumunda başlıca üç görüş hâkim:

Osmanlıcılık

İslamcılık

Türkçülük

Bu görüşlerin mahiyetini buradan uzun uzadıya açıklamaya lüzum görmüyoruz. Ancak, görüşlerin, Ömer Seyfeddin'in fikriyatının oluşmasında ve hikâyelerindeki fikri muhtevaya olan etkileri üzerinde açıklık kazandırmak faydalı olur.

XIX. ve XX. Asır, insanlık tarihinde milliyetçilik hareketlerinin yeniden önem kazandığı zamanlardır. Artık Batı milletleri millî benliklerine kavuşmak için harekete geçmiştir. Bu milliyetçilik hareketleri – Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü de tehdit eder merhaleye gelmiştir.

Balkan milletleri (Yunan ve Bulgarlar) Avrupa devletlerinin de yardımıyla, daha doğrusu kışkırtmalarıyla yer yer ayaklanmakta; Müslüman – Türk unsuruna karşı giriştikleri kıyımlarla insanlık dışı bir vahşetin misallerini sergilemektedirler.

Neticede Balkan Savaşı patlak vermiş. Türk ordusu Balkanlarda yenilmiştir. Güneyde ve Doğu da ise Müslüman olan Arapların ve bilhassa İngiltere gibi sömürgeci Batılı Devletlerin kışkırtmalarıyla – Osmanlıya karşı ayaklanma durumundadır. Ermeni ve Yahudi olan azınlıklarsa iyice şımarmışlar, Osmanlı'nın ticaretini ve sanayini ellerine geçirmişlerdir. Kapitülasyonlar meselesi yapılan antlaşmalara rağmen hâlâ halledilmemiş olup sürüncemede bırakmıştır.

Yeri gelmişken Ömer Seyfeddin'in Ermenilerle ilgili görüşlerini de burada belirtmekte fayda vardır diye düşünüyoruz:

“Ermenistan” tesmiye ettiği yerlerde bile adetçe Türklerden azdırlar. Mantıken bu unsurun daima Türklerle bir olması icap eder. Çünkü Rumlar gibi Türkiye'nin haricinde bir “Milli vatanlar” yoktur. Rusya'daki kan kardeşleri en müthiş itisafılar altında ezilir. Sibiry'a da sürünürler. Türkiye'dekiler son zamanlara gelinceye kadar Türklere muhip bulundular. Adetçe, Lisanca Türklüğe en ziyade karışan ve yaklaşan Ermenilerdi. Hatta Moitke İstanbul'a seyahatinde Türklerle Ermenilerin arasında hiçbir fark bulamamış ve Ermenilerin ayrı bir millet olacağına ihtimal vermemişti. Seyahatnamesinde: Türkler İslâm ve Hıristiyan olmak üzere iki kısımdır.

Hıristiyan Türklere (Ermeni) Nâm veriyorlar” diyorlardı. Zaman geçtikçe Hıristiyan ruhuyla Ermeniler de bizden ayrıldılar. Bulgarlar, Sırpalar, Rumlar, Arnavutları taklit ettiler. Bugün Ermeni ihtilalcıları Türkiye'nin ve bütün dünyadaki Türklerin en korkunç ve en mutaassıp düşmanına, Rusya'ya hizmet ederler. Meşhur Türk düşmanı, İngiliz Gladton Makedonya'yı bitirince, Rumlar ve Bulgarları bıraktı. Şimdi eline Ermenileri aldı. Hatta Rusya hududunda bir de seyahat yaptı.

Ermenilerin Türkiye haricinde milli vatanları olmadığından ergeç, yani Türkler kuvvetlenince bizimle birleşeceklerini, eskisi gibi samimi vatandaş ve samimi dostumuz olacağını ümit ederiz. Şimdi lafı uzatmayalım. “Zayıfın dostu olmaz.” (Öner, 1977: 48-49).

Milliyetçilik hareketlerinin bütün dünyada bu derece hızlandığı ve önem kazandığı bir devirde; Osmanlının içindeki aydınlar hâlâ milliyetçi Türkçü olmaktan çekinmektedirler. Gerçi aralarında eğer biz Türk'üz dersek azınlıkların ekmeğine yağ sürmüş oluruz. Çünkü o zaman onlarda ben Rum'um, ben Arap'ım, ben Bulgar'ım... v.s. diyecektir. Biz Osmanlı bütünlüğünün parçalanmaması için, hepimiz bir bütünüz yani Osmanlıyız demeliyiz diyorlardı. Osmanlılık düşüncesinin Balkan Savaşından sonra iyice iflas ettiğini görüyoruz. Ömer Seyfeddin Balkan Milletlerinin Müslüman – Türk unsuruna karşı giriştikleri acımasız saldırıları Osmanlı bütünlüğünün içindeki TÜRK unsurunun millî şuurunun uyandırmak gayesiyle; Beyaz Lâle, Bomba, Hürriyet Bayrakları, Eshab-ı Kehfimiz, Bahar ve Kelebekler, Primo Türk Çocuğu gibi hikâyelerini yazıyor (Gürel, 2016:263-208; 139-152; 202-208; 609-639; 114-121; 153-171).

Bu devrinde Osmanlıcılarının yanında bir de İslamcılar var. Mehmed Akif'in öncülüğünü yaptığı İslam birliği fikri önceleri epey taraftar bulur. İslamcılarının çıkarttığı Sebilü'r- Reşad dergisi, İslamcılarının fikri yayın organı haline geliyor. Bu dergide o zamanki Türkçülere karşı ağır suçlamalara yer veriyorlardı.

İslamcılarla birleşen Hürriyet ve İtilafçılar, Osmanlının içine düştüğü bu zor durumu göz önüne alarak Türk milletini kurtuluşa ulaştıracak olan, Türk milliyetçiliğinin esaslarını hazırlama yolunda Ziya Gökalp'le birlikte çalışan Ömer Seyfeddin ve onların yolunda olanların aslında Türk olmadıkları, “Milliyetçilik denen belanın” da Türklerin dışındaki unsurlardan geldiğini ileri sürüyorlardı. Sebilü'r -Reşad dergisi Birinci Dünya Savaşı sonlarında (1918 – 1919) Türkçülere karşı sürekli bir kampanyaya girişiyor. Milliyetçi anlayışın bölücü olduğunu, aşırı Milliyetçilerin Türk olmadıklarını yazıyordu. Bu arada ikide bir de Ömer Seyfeddin'e Çerkez Ömer Seyfeddin diye saldırıyorlardı.

“O sıralarda SebilürReşad dergisinin haftalık icmâlini yazan Eşref Edip, “herbiri ayrı kavmiyetlere mensup oldukları halde Gökalp Beyin etrafında toplanan Türkçülerden Çerkez Ömer Seyfeddin Bey, 20 teşrin evvel tarihli Akşam Gazetesi'nde neşrettiği bir makalede Türkçülerin siyasi fikirlerini hülasa ediyor” dedikten sonra, savaş sonunda belirmeye başlayan yıkılışın sonuçlarını bir yerde durdurmaya yönelen yeni görüşlerini de naklediyor. Türkçülerin bu görüşlerine göre :

“Türkiye iki kısma ayrılacak; Türklerle meskûn cihete, yani Anadolu’ya Türk Yurdu denecek. Araplarla meskûn bölümlere de muhtariyet. Hatta bazılarında göre istiklâl verilerek Arap Yurdu diye ayrılacaktır. Türk Yurdunda Türklerin arasında kalan Rum, Ermeni, Yahudi gibi azınlıklara da harsi bir muhtariyet vererek Türklerle müsavi tutulacaktır.” Eşref Edip katlanmaksızın, sayelerinde mefkûrelerine kavuşacaklarından dolayı Türkçüler, İngilizlere bir de teşekkür-name göndermediler. Türkçülerin bin bir türlü dolambaçlı yollarla, edebiyatçılıklarla, ilmi makalelere sıkıştırmak sureti ile anlatmak istedikleri bir mefkûreleri daha vardır. Bakalım onu da itiraf etme cesareti medeniyesini re zaman gösterecekler.” (Alangu, 1968: 378)

Bu satırlarla eleştirilen Türkçüler de boş durmamışlar, Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp kendileri hakkında ve milliyetçilik fikirlerinin sadece ırkçılığa dayandığı beyanındaki suçlamaları anında cevaplandırıyorlar ve şunları söylüyorlardı. Ömer Seyfeddin, Eşref Edip’in kendisini Çerkezlikle suçlamasına gönderdiği mektubunda:

“SebilürReşad mecmuası idarehanesine

Muhterem efendim.

375 numaralı nüshanızda bana Çerkez diyorsunuz. Ben milliyeti “ırk” diye tanımam. Milliyet “din, lisan, ırk” birliğidir. Bununla beraber “Çerkez” değilim. Pederin Sarıyer’deHâseyınağa Mahallesinde 38 numaralı hanede mukim piyade binbaşılığında mütekaat Ömer Şevki Efendidir. Kendisi bir kelime Çerkezce bilmez. Kafkasyalı bir Türk’tür. Gidip bizzat tahkikat yaparsanız. İstanbullu olan annem de meşhur Haseki Mustafa’nın torunudur.

24 Teşrinevel 1918,Ömer Seyfeddin” (Ömer Seyfeddin,1329/1918:12)

Ziya Gökalp, kendisi ve milliyetçilik için yapılan suçlamalara daha sert cevap vermiştir. Kendisine “Kürt” diyenlere cevaben yazdığı şiirini Hüsnü Açıksöz, İstiklâl Harbinde Kastamonu adlı kitabına almıştır: bir şiirinde şöyle cevap veriyor:

“Bana Türk Değil Diyene

Ben Türk’üm diyorsun, sen Türk değilsin!

İslâm’ım diyorsun, değilsin İslâm!

Ben ne ırkım için senden vesika,

Ne de dinim için istedim ilâm.

Türklüğe çalıştım sırf zevk için,
Ummadım bu işten asla mükâfat!
Bu yüzden bu kadar felâket çektim,
Hiçbir an, esefle demedim: Heyhat!

Hatta ben olsaydım Kürt, Arap, Çerkez
İlk gayem olurdu Türk milliyeti
Çünkü Türk kuvvetli olursa, mutlak.
Kurtarır her İslam olan milleti.

Türk olsam, olmasam, ben Türk dostuyum,
Türk olsan ve olmasan sen Türk düşmanı,
Çünkü benim gayem Türk'ü yaşatmak,
Senin öldürmek, her yaşayanı.

Türklük benim hem mefkûrem hem de kanımdır.
Sırtımdan alınmaz, çünkü kürk değil.
Türklük hadimine Türk değil diyen.
Soyca Türk olsa da 'piçtir' Türk değil." (Açıksöz, 2019:73-74).

Ömer Seyfeddin'in de "Piç" başlıklı bir hikâyesinin Türk Yurdu dergisinde yayımlandığını burada belirtmeliyiz (Ömer Seyfeddin, 1913; Gürel, 2016:194-201)

Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp gibi Türkçüler için; Türk'üm diyen her ferdi Türk tanımaktan, yalnız Türklüğe ihaneti görülenler varsa, cezalandırmaktan başka çare yoktur. Ziya Gökalp, Türkçülükle ilgili fikirlerini ağırlıklı olarak Türkçülüğüm Esasları adlı kitabında yazmıştır.

Müslüman Türklerin Arap Yarımadasında, Hıristiyan Araplarıyla yaptıkları savaşlarda Arapların Türklere karşı takındıkları tavır ve Arapların Arap milliyetçiliği fikri; İslamcılarını fikirlerinde direnmekteki inatlarından vaz geçirmiştir.

Ömer Seyfeddin, Türk -Arap kardeşliğini daima savunmuş ve arzulamıştır. İslâm'a karşı yönelttikleri saldırı sebebiyle ortak düşman olan Avrupa'nın Haçlı zihniyeti karşısında Türk - Arap işbirliğinin olması gerektiğine dikkati çekmek için de 1917 yılında "Büyücü" adlı hikâyesini kaleme almıştır (Gürel, 1996: 29-37; Gürel, 2016:414-419).

Ömer Seyfeddin ve arkadaşları tarafından yürütülen milliyetçilik hareketinin karşısında hümanist bir hareketle dikilenler de olmuştur. Türk milliyetçilerinin görüşü olan “Pan - Türkizm ve Pan- İslâmizm” Fikrine karşı bazı tepkiler gelmektedir. Bu tepkilerin en büyüğünü de Rıza Tevfik'in konuşmalarıyla ve yazılarıyla yaptığını görüyoruz. İşte Ömer Seyfeddin “Şimeler” ve Gayet büyük Bir Adam” Adlı hikâyelerini Rıza Tevfik'in bu tutumunu eleştirmek için kaleme alıyor. Ve “Şimeler” de Rıza Tevfik için şunları yazıyordu:

“... Büyük adam, aynı zamanda gayet iyi bir muharrirdi. Liberal gazetelerin baş sütunlarında Pantürkizm, Panislâmizm aleyhinde birçok yazılar yazdı. Hatta bir mecmua “Yeni Lisan” “Yeni hayat” hareketinin aleyhinde bulunuyor, millî cereyanı asker bozuntusu iki üç muharrire atfediyordu. Büyük muharrir sabredememişti. Hemen bir mektupla ben de sizin fikrinizdeyim. Türk cereyanı vatan ve millete! Çok muzırdır diye takdirlerini saçıyordu” (Ömer Seyfeddin,1914; Gürel, 2016:231).

Ünlü İngiliz feylesofu Bacon ve Spenser, Rıza Tevfik'in dilinden düşürmediği otoritelerdir. Ömer Seyfeddin satırcı ifadesiyle belirttiği gibi, “Elhamdüal-Bacon ve Spenser” diye ayak direyip, o günlerin biricik dayanak düşüncesi olan milliyetçiliği, yüze çıkmış gerçekleri inkâr edip bir “insanlık havarisi” rolüne çıkışı herkesçe bilinen ayrıntıları ile bu hikâyede ifade edilmiştir. (Alangu,1968:283). Halide Edib Adıvar da, Rıza Tevfik'den bahs ederken “... o, daima İngiliz feylesofu H. Spencerden saatlerce bahsederdi. Tamamiyle Spencer'e saplanmış kalmıştı.” (Adıvar, 1963: 113) Diyerek Ömer Seyfeddin'i desteklemiştir.

Yahya Kemal ve Ömer Seyfeddin arasında o yıllarda birtakım anlaşmazlıklar olmuştur. Burada Ömer Seyfeddin ve Yahya Kemal arasındaki anlaşmazlığa ve bu anlaşmazlığın sebepleri üzerinde kısaca durmakta fayda var sanırım. O yıllarda Osmanlı sanat adamları arasında “Yunan hayranlığı kılığında” beliren bir sanat eğilimi ortaya çıkmıştı veya öyle yorumlanmıştı. Ömer Seyfeddin, Millî Edebiyat camiasının ortak ülküsü olan milliyetçiliğe karşı çıkan ve adına da “Nevyunanîlik” denilen bu yeni akımı yermek için “Boykotaj Düşmanı” adlı hikâyesini kaleme alıyor. Bu hikâyede; Yahya Kemal'in öncülüğünü yapmak istediği Yunan Kültürü hayranlığına değiniliyor ve Yahya Kemal'e bir takım suçlamalarda bulunuyor. Yahya Kemal'le Ömer Seyfeddin arasındaki bu anlaşmazlık daha sonraları da devam etmiştir. Ömer Seyfeddin'in hatıra defterinde Yahya Kemal ile olan anlaşmazlıkları üzerine yazılmış kısımlara rastlıyoruz (Alangu, 1968: 377-378).

Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerini Yazma Maksadı ile İlgili olarak Ortaya Atılan Görüşler

Ömer Seyfeddin'in yaşadığı devri, siyasi ve sosyal hadiseleriyle birlikte o devirdeki fikir cereyanlarını da verdikten sonra bu bilgiler ışığında Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini yazış maksadını daha iyi araştırabiliriz. Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini yazış sebebi olarak çeşitli tezler ileri sürülmüştür:

1. Para için yazmıştır.
2. Ismarlama hikâye yazmıştır.
3. Harbiye nazırlığının emri olduğu için yazmıştır.

Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini niye yazdığı hakkında bir şeyler söyleyebilmek için, önce onu tanımak lazım. Bu da onun eserlerini okumak ve eserleri üzerinde Ömer Seyfeddin'in kabullerinden hareketle düşünmekle mümkündür. Değilse bu konuda söyleneceklerin doğruluğuna pek güven olmaz sanırım.

“Evet, İtalya Muharebesi, Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesinde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik... İstanbul'a, gelip kendimi toparlamaya başlayacağım zaman annemin ölümü.. Sonra Cihan Harbi... İşte dört senedir bu felaket-i harbin müthiş buhranı içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşa bilir. Ama ben uğraştım.”

Evet Ömer Seyfeddin 1917 yılında hatıra defterine bunları yazmış. (Alangu, 1968:267). Görülüyor ki, Ömer Seyfeddin, bu huzursuz ve mutsuz ortam içinde bile yazmaya devam ediyor. Özellikle Türk tarihinden alınmış konuları işleyen epik nitelikteki hikâyeleri bu dönemin ürünleridir.

Trablusgarp ve Bingazi'nin elden çıkışı, Balkan Savaşı sonunda Rumeli'deki büyük toprak kayıplarımız ve bu felaketler yetmiyormuş gibi 29 Ekim 1914'te Almanların Goeben ve Breslav kruvazörlerinin Rus donanmasına ve kıyılarına ateş açıp bazı tüccar gemilerini (iki Rus ve bir Fransız) batırmasıyla Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşına girmiş, savaşın ezici mücadelesi içinde 1917 yılına kadar gelmiştir. Devletin başkenti İstanbul bombalanmakta, halk panik içinde yokluk ve kıtlık alıp yürümüş, işte bu şartlar altında Harbiye Nazırlığının “Zabitan ve asâkiri teşvik ve teşci” edecek edebî eserlerin hazırlanmasını destekleme yolunda kampanya açtığını görüyoruz.

Rıza Tevfik, Harbiye Nazırlığının bu hareketini olumlu buluyor. Bu çağrıdan sonra – Harbiye Nazırlığının isteği doğrultusunda – eserler verecekleri, satın alınmakla suçlar mahiyette yazılar yazıyor. Serab-ı Ömrüm adlı kitabında Cenap Şahabettin'in bu mevzuda yazılmış olan mektubunu:

“ Muhterem üstad.

Dün bendenizle Hâmid ve Nazif beyefendileri Harbiye Nezâreti'ne çağırdılar. Nazır Paşanın selâmı ile birlikte şu ricasını tebliğ ettiler: “zabitân ve asâkiri teşvik ile teşci edecek âsâr-ı edebiyeye yetiştiriniz.” Bu sırada Zat-ı âlilerinin de dâsitan

vadisinde bir silsileinefais yetiştirmeniz, Nâzır Paşaca da pek ziyade bâis-i şükran olacağı söylendi ve bunun zat-ı üstâdanelerine iblağı bendenize havale olundu. Dâsitânlarhamâsiyata ait olacak.

Yazılacak âsâra gayet vasi, ama gayet vâshi ücretler!...vaad buyuruluyor. Taraf-ı âlilerinden derg-i inâyet buyurulmayacağı hepimizin cümle-i tahminatından oldu. Bâki müveddet ve hürmet üstâdım efendim.

Cenap Şahâbettin.

Verdikten sonra; bu konudaki fikirlerini de şöyle belirtiyor:

“..Vaktin Harbiye Nâzırını olan Enver Paşa da maddi, manevi her vasıtaya başvuruyor ve genç zabitlerle askeri teşci etmek gayesiyle hamasi şiir ve yazılar talip oluyordu. Bu gayret uğruna değerli ve değersiz birçok şairlere ve muharrirlere külliyetli paralar ihsan ediyordu. Benim bu işlerden epeyce haberim vardı. Çünkü bu mesele üzerine ağızdan ağıza dolaşan dedikodulardan herkesin kafası dolmuş ve benim başım tutmuştu. Hâlbuki ben, hiçbir zaman şiirlerimin bir mirasını dahi ısmarlanmış bir mal gibi telakki ederek yazmış değilim... Hatta maksat ne kadar ulvi olursa olsun, böyle kârlı alış-verişe girmek mizacıma hiç uyamayan bir iş olacaktı. Onun için Cenâb merhumun mektubuna hiç cevap vermedim. Sonra bu sükûtumun nezaketsizliğe hamlonuna bileceğini mülâhaza edince, hemen ertesi günü öğleden evvel Harbiye Nezaretine gittim.” (Rıza Tevfik,1949:10,12).

Ömer Seyfeddin -11 Temmuz 1915de uygulamaya konulan ve Enver Paşa tarafından yapılan – bu çağrıya; memlekette savaşın doğurduğu kötümser havayı dağıtmak, halkın kahramanlık duygularını kıvıltatmak, onlara iyimserlik ve ümit vermek amacıyla – konularını Türk tarihinin şeref sayfalarından aldığı ve “Eski Kahramanlar” başlığı altında topladığı (Topuz, Başına Vermeyen Şehit, Pembe İncili Kaftan, Kütük, Diyet..) bir seri hikâyeyle katılıyor. Ömer Seyfeddin bu tutumuyla, (memlekette savaşın doğurduğu kötümser havayı dağıtmak, iyimserlik ve ümit vermek amacıyla yazdığı eserleri.) Tanzimat devrinde memlekette baş gösteren bozgun havasını dağıtmak, vatan sevgisini yaymak amacıyla Osmanlı ve İslam Tarihi üzerine bir takım tarihi eserler yazmış olan Namık Kemalle birleşir (Solok,1973:290). Ömer Seyfeddin, Büyücü adlı hikâyesini yazarken Namık Kemal’in Evrak-ı Perişan adlı eserinden faydalanmış olabilir (Gürel, 2020:9-24).

Harbiye Nazırlığının çağırısına, Ömer Seyfeddin'in gösterdiği hassasiyeti gösteren sanatçılarımızın sayısı maalesef pek fazla olmamıştır.

Tam bir hürriyet ortamının başladığı 1908'den sonra milletin acılarına 1911'deki Trablusgarp, 1912'deki Balkan Savaşı gibi Osmanlı Devletinin büyük dertlerine ilgisiz kalıp da “Sanat şahsi ve muhteremdir.” İlkesine bağlı olan ve sadece hissi hayatlarını aksettiren toplum ve hayata arkalarını dönmüş olan sanatçılarımız da mevcut. Daha önceki yazarların iddia ettikleri gibi bir baskı da söz konusu değil. Çünkü “II. Abdülhamit devrinin çok ağır baskısı” da yoktu artık. Buna rağmen yazarlarımız hâlâ niye susuyorlardı.

Artık Osmanlılık yoktur. Milliyetçilik hareketleri açıktan açığa sergilenmektedir. İşte Balkan Savaşı, bu konuda bundan daha büyük misal olur mu? Peki, bizim yazarlarımız hâlâ niçin Türküm diyemiyorlardı. Acaba! Bizim yabancılardan neyimiz eksikti. Her sayfası şan ve şerefle dolu olan tarihimizden mi utanılıyor-du, acaba? İşte bu tip yazarlarımızın varlığına rağmen Ömer Seyfeddin susmamış, aksine daha çok eser verme gayreti içine girmiştir. Ve o hikâyelerinde – Türküm demesinin de ötesinde. Prof. Dr. Kenan Akyüz'ün de dediği gibi “Milliyetçiliği normal bir sosyal davranış olarak yaşatmaya çalışmıştır.” (Akyüz,1972:177) Bunu yapabilmek için de Türkçü olmak gerekliydi.

Daha önceki savaş edebiyatı kampanyasının bir devamı olmak üzere Harbiye tarafından o zamanki yazarlarımız davet edilerek, Çanakkale Savaş alanını gezip, orada gördüklerini yazmaları için bir Çanakkale gezisi düzenlenmiştir. Bu geziye katılan İbrahim AlâttinGövs: “Çanakkale İzleri” adlı kitabında, geziye iştirak nispetinin düşük olduğunu belirttikten sonra gezi heyetinin adlarını da belirtmiştir. (Gövs, 1926: 45-48) Bu geziye katılanların isimlerini de burada vermek isteriz: Celal sahir, Enis Behiç, Mehmed Emin, Muhiddin, Ahmed Yekta, Ağaoğlu Ahmed, Ömer Seyfeddin, Mehmed Selahaddin, Yusuf Razi, Hıfzı Tevfik, Orhan Seyfi, Edip Server, Ali Canip, İbrahim Alâeddin, Özkul Hamdullah Suphi, Ressam Nazmi Ziya, Çallı İbrahim(Gürel,1995:302).Bu geziye katılanların gördükleriyle ilgili yazılarını gecikerek de olsa dergi ve gazetelerde yayınladıklarını görüyoruz. Ömer Seyfeddin'in bu gezi sonrasında yeni bir seriye başladığını, “Yeni Kahramanlar” başlığı altında hikâyeler verdiğini görüyoruz. Kaç Yerinden, Müjde, Aleko Bir Çocuk bu seriden çıkan hikâyeler arasındadır (Gürel, 2016:336-343; 497-499; 1049-1062).

Ömer Seyfeddin, çağdaş yazarlar gibi savaşın dışında yer almamış, bizzat savaşın içinde (1912 Balkan Savaşı) bulunmuştur. Ömer Seyfeddin'in dışındakiler savaşa fiili olarak katılmak şöyle dursun, savaşı seyretmemişlerdir bile. Ancak Milli Mücadeleyi yakından görmeleri için cepheye çağrılan yazarlarımız; yapılan geziden sonra Milli Mücadeleyi ve savaşı anlatan yazılar yazmışlardır. İşte bunun için biz de bu yazarlarımızın yazdığı eserlerin bir kısmını belli bir zorlamanın ürünü olarak sayabiliriz.

Bazı yazarlarımız bu tip eserlerini savaş yıllarında vermeyip, daha sonraki yıllarda yayınlamışlardır. Meselâ Yakup Kadri, Balkan Harbi yenilgisinden sonra, millî hisleri uyanmış ve millî edebiyatın içinde yer almıştır. Ancak bir yazar olarak kendisi karamsarlığa düşmüş, bu acıları unutmaya çalışmış ve bu çizgide eserler vermeye çalışmıştır. Erenlerin Bağından (tefrika 1919) adlı mensureler serisi, bu psikolojinin ifadesidir. Geç kalmış bir eser olarak da Yakup Kadri'nin Milli Savaş Hikâyeleri (1942)'ni gösterebiliriz.

Bunun karşısında Ömer Seyfeddin hâlâ karamsar değil, O, hâlâ Müslüman Türk insanının geçmişinden gelen itici güçle gelecekte de yenilmezliğini tekrar kabul ettireceğine inanmakta ve bu inancını hikâyelerinde dile getirmektedir. Millî edebiyat hareketine 1917'de katılmış olan Refik Halid'in eserlerine baktığımızda,

millî heyecanı ayakta tutacak hislere pek rastlamıyoruz. Aksine, “Aydede” adlı mi-zah dergisinde çıkan (1922 yılında) millî mücadele aleyhindeki yazıları yüzünden, İstanbul’un kurtuluşunu takip eden günlerde tevkif edilmek üzere iken, 1922’de kaçarak Beyrut’a gidiyor.

Ömer Seyfeddin’deki iyi niyete bakın ki, Millî Mücadele aleyhinde yazılar yazan Refik Halid’i bile sürgünden kurtarmak için çareler aramıştır. Refik Halid’in Türkçeyi kullanmadaki başarısını da dikkate alarak onun Yeni Mecmua’da yazılar yazması için birtakım teşebbüslerde bulunuyor. Bu konuyla ilgili olarak Refik Halid, Tahir Alangu ile yaptığı bir sohbette şunları anlatıyor:

“Mütarekeden bir yıl önceydi. Hikâyelerim Ziya Gökalp’ın dikkatini çekmiş Ömer Seyfeddin’le aralarında konuşmuşlar. Benim o yıllarda Türkçeyi iyi kullanan yazar olduğumda birleşmişler. Ömer Seyfeddin beni hiç tanımadığı halde Bilecik’e mektup göndererek, Yeni Mecmua için benden hikâye istemişti” (Alangu, 1968:366-367).

Görülüyor ki, Ömer Seyfeddin’in diğer yazarlarımızdan farklı yanları var. Çünkü o, bizzat savaşın sıcak soğukluğunda üşümüş; üşümelerinden hâsıl olan titremelerini Müslüman – Türk milletinin kendine dönmesinde vesile umuduyla hikâyelerinde dile getirmiştir.

“Harp Edebiyatı kampanyasına” katılanlara büyük paralar ödendiğine dair bir takım dedikodular olmuştur. Bir takım yazarlarımız ve bazı çevreler – Harbiye Nazırlığının istediği mahiyette eserler verdiği için- Ömer Seyfeddin’i para için eser yazmakla suçlamışlardır. O günlerde böyle bir paranın verildiği doğrudur. Ancak, Ömer Seyfeddin de eserlerini bu parayı almak için yazmıştır demek için bunu ispat etmek gerekirdi. O günlerin genç şairi Yusuf Ziya’ya yazdığı şiirlerinden dolayı bir miktar para verildiği doğrudur. Tahir Alangu, Yusuf Ziya Ortaçla yaptığı bir mülâkatta bu mevzu ile ilgili bir soru soruluyor. Yusuf Ziya’da şu cevabı veriyor:

“Celal Sahir bana geldi. Enver Paşa’nın askeri savaşa teşvik yolunda yazarlardan eserler beklediğini, benim bu kampanyaya katılmama istediklerini söyledi. Ben “Akından Akına” kitabını hazırladım. İçinde 20 kadar şiir vardı, epik şiir türünde. Göttürdüm verdim. Sonra beni Tâlât Paşa davet etti. Yanaklarımdan öptü. Çünkü bu davete ilk icabet eden bendim. “İstedığın cins kâğıda, istediğin kadar bassınlar” dedi. Tarihçi Efdaletdin Beyi çağırdı. Bu işlere o bakıyormuş. Aldı, beni Hilal Matbaasına göttürdü. En iyi kâğıdı seçtik. 10 000 bastılar. Üzerine yüz paradan fiyat koymuşlar. Bana 250 altın verdiler. Sonradan bir nüshasını ciltletip imzaladım. Tâlât Paşaya göttürdüm. Bir müddet geçti. Celâl Sahir, bana kitapların satış bedeli olarak iyi yüz lira daha verdi. Böylece 450 altın oldu. Çanakkale gezisine ben katılmadım, ama böylece “savaş Edebiyatı” kampanyasına katılmış oldum.”(Alangu, 1968:364).

Görülüyor ki, para için yazma iddiası bazı sanatçılarımız için geçerlilik kazanıyor. Ömer Seyfeddin hakkında da böyle bir iddiada da bulunabilme gafletine düşmek için Ömer Seyfeddin’i tanımamak; onun fikirlerini şahsiyetini ve her şeyden

öte onun eserlerini hiç ama hiç okumamış olmak gerekir. Bakın Ömer Seyfeddin Harp Edebiyatı hakkında neler yazmış:

“Harp Edebiyatı

Geçenlerde Tanin, harp edebiyatı hakkında ufak, lakin çok mühim bir makale neşretti. Almanlarla, Fransızların, memleketlerindeki fedakârlık, kahramanlık hislerini uyandırmak, gergin sınırları daima müteyakkız bulundurmak için boyuna neşrettikleri bitmez tükenmez eserleri İsviçre kitapçıklarının camekânlarında âdeta istilâ orduları şeklinde gören muharrir, pek tabii ve haklı bir infialiyile bizim niye böyle eserler vücuda getirmedüğimizi soruyor. Bütün mütefekkirleri, muharrirleri, şairleri bundan mesul tutuyor.

Çok doğru bir infial, pek meydanda bir mesuliyet! Karşımızda, Avrupa'nın bütün muharip milletlerini, yalnız harp sahnelerine değil, fikir ve sanat vadilerinde de gergin bir faaliyette görüyoruz. Silâhındaki ordu, karınca yollarına benzeyen siperlerde, yüksek karlı dağlarda çarpışırken cephe gerisindeki maddi, manevî ne kadar kuvvet varsa, hepsini toplamış, muayyen bir hedefe doğru ilerlemekte görüyoruz. Şair manzumeleri ile ressam fırçası ile bestekâr nağmeleriyle milletin heyecanını duyuyor, duyuruyor. Elemlî kalplere teselli, yorgunlara ümit ve kuvvet, ümitsizlere aşk ve heyecan veriyor. ... Hayattın hiçbir hadisesi yok ki, dostlarımız ve düşmanlarımız ondan kendileri için manevi bir gıda çıkarmasınlar, milletin heyecanını yükseltmek, kahramanlık ve fedakârlık hislerini en son derecesine çıkartmak için ondan istifade etmesinler!

Hâlbuki bizde?

Bu o kadar feci bir sual ki, bunun karşısında mütefekkirlerimiz; şairlerimiz, sanatkârlarımız başlarını eğmekten fazla bir harekette bulunamazlar.

Bunun sebebi uzun uzadıya aramak, milletin en yüksek sınıfını, asıl milletten bu kadar uzaklaştıran onu bigâne bırakan amilleri ortadan kaldırmak, şüphe yok ki kolay bir iş değildir. Yalnız memleketin mütefekkirlerinde, şairlerinde, sanatkârlarında göze çarpan bu hastalığı, hiç olmazsa şimdiden teşhis etmek bile büyük bir istifadedir. Bu zavallı memleketin başına her ne geliyorsa, işte bundan, mütefekkirlerinin güzideler sınıfının millî olmamasından ileri geliyor. Milletle yüksek sınıf arasında asırlardan beri devam edip duran bu ayrılık, bu alakasızlık devam ettikçe, biz de yalnız harp edebiyatı değil, hiçbir şey olmayacağına iman etmeliyiz...”(Ömer Seyfeddin, 1917).

Ömer Seyfeddin bu satırlarıyla çok şeyi ifade ettiği gibi, “Harp Edebiyatı” kampanyasına da niye katıldığını açıkça ortaya koyuyordu. Bu satırları ona yazdıran Harbiye Nazırlığı olamazdı: olsa olsa ondaki, millî inanç, iman ve tarihimizin o büyüleyici nefesidir.

Ömer Seyfeddin’e “para için yazmıştır” suçlamasını yapan o zamanki muharrirlerimiz acaba kendileri parayı sevmiyorlar mıydı? Eğer parayı sevmiyorlardıysa, gösterilen hedefler istikametinde yazsaydılar da parayı yine

almasalardı, iyi bir jest yapmış olurlardı. Bu yolu niçin denemediler acaba? İşte Ömer Seyfeddin bu tip muharrirlere de cevap veriyor. Onlara – Hürriyet Gecesi – adlı hikâyesinin kahramanı olan ihtiyarın ağzından şunları söylüyordu:

“Ey genç muharrir! Gel, sen bir kahraman ol! Nefsini düşünme. Boş gururu, menfaat perverliği bırak. Milletini uyandır. Senin milletin, daha kendi ismini bilmiyor. Kendi lisanını bilmiyor, zaman yürümüş o uyumuş, geride kalmış. Dost sandığı, bağrına bastığı gizli düşmanları bütün servetini bütün saadetini yağma etmiş! Senin fakir... Ona ilim, servet, saadet, duygu, ideal ver!...”

Kahramanına bu nasihati verdiren Ömer Seyfeddin, bu nasihati önce kendi kendine çekmiş olmalı ki, kaleme sarılmış ve milletinin “kendi vatanında bir köle, bir esir olmasını hazmedemediği için, ona, gerçek hürriyetin ne olduğunu ve özlenen bu hürriyete nasıl kavuşulacağı yolundaki mücadeleye model olacak hikâyeler kaleme almıştır.

İsterseniz, Ömer Seyfeddin'in para hakkındaki düşüncelerini yine Ömer Seyfeddin'in kendinden öğrenelim. Ömer Seyfeddin – esaretten kurtulmadan bir gün önce – arkadaşı Ali Canib Bey'e yazdığı mektubunda, Arkadaşının İstanbul'dan ayrılmasına üzüldüğünü belirterek şöyle diyor:

“Yazdığım yazıları Kâzım Nâmi vasıtasıyla Türk Yurduna vereceğim ve böyle yazılar için ayda altı lira verebilirlerse, bununla iktifa edeceğim. Vermezlerse, başka hususi bir işle uğraşarak sükûn ve meçhuliyet içinde büyük eserlerimi ve vücuda getirmeğe çalışacağım.”(Yöntem, 1947: 26).

Yine, Ali Canib'e yazdığı – 26 Haziran 1913 – mektubunda:

“Tanin, hikâyelerime, tercümelerime – ki hepsi en aşağı altı sütun uzunluğundadır – birer lira verirse, haftada iki makale, yani ayda sekiz lira, beni rahat rahat geçindirir. Çünkü biliyorsun ben yalnızım. Yapayalnız bir adam için, namuslu ve muntazam yaşarsa, bu para az değildir. Çalışarak, göz nuru dökerek, tettebbu ederek yazacağım şeyleri – beğenilmeyeni geri vermek şartıyla – hep Tanin'e vermek istiyorum: Vasitam sensin.”(Yöntem, 1947: 25).

Yine Ali Canib'e yazdığı bir başka mektubunda da: “Kenarda bir köye çekilmek için münasip bir üslup arıyorum. Fakat ihtiyaç, O meşum para ihtiyacı, beni İstanbul'a bağlamış... Ben, hayâl ve güzel yazı yazmak ihtiyakı içinde ihtiyarlıyorum.” Diyen Ömer Seyfeddin, hatıra defterine de 1917'de şu satırları yazıyor:

“Evet, İtalya Muharebesi, Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesinde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik... İstanbul'a gelip kendimi toplamaya başlayacağım zaman annemin ölümü... Sonra Cihan Harbi... İşte dört senedir bu felaketli harbin müthiş buhranı içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım.”

Bu satırlar onun para için değil, sadece edebiyatı sevdiği ve onu ülküsünün gerçekleşmesi yolunda kullanmak istediği için yazdığının bir ispatı olmalıdır. Ömer Seyfeddin'in para için yazıp yazmadığı konusunda biraz da onun arkadaşlarının

fikirlerini alalım: Yusuf Ziya Ortaç, Portreler adlı kitabında şunları anlatmaktadır:

“Ömer Seyfeddin’in Babiâli Yokuşunda bir hikâye deposu vardı? Zaman kütüphanesi... Hâlâ en bulunmaz eserleri bulduğumuz Zaman’ın sahibi Misak Efendi ile pek dosttular. Ömer yazdığı hikâyeleri ayrı ayrı zarflara koyar, ağızlarını kapar ve üstlerine isimlerini yazardı: İncili Kaftan, Diyet, Falaka, Aşk ve Ayakparmakları... Hikâye isteyen gazete, dergi sahibi Misak Efendiye gider zarflara bakar, bir tane sinin adını beğenir, alırdı. Fiyatı beş liraydı. Her hikâyenin... Bir gün, o yılların en güzel, en sürümlü gazetesi Vakit’te Ömer’in bir hikâyesi çıktı. Hoştu, sürprizliydi. Yalnız kısa kısa konuşmalar can sıkacak kadar uzatılmıştı?

Okurken gözlerini yüzümüzden ayırmayan Ömer:

Ne yapalım cancağızım, dedi, Hakkı Tarık hikâye başına değil satır başına para veriyor.”(Ortaç, 1967: 124-125).

Bu satırlardan da anlaşıldığı gibi Ömer Seyfeddin hikâyelerini Harbiye Nazırlığının verdiği para için yazmamıştı. Hem o para için yazsaydı; hikâyelerine belli bir fiyat (beş lira) koymaz, aksine kim çok verirse ona satabilirdi.

Burada Ömer Seyfeddin, sanatının değerinin bilinmediğini belki bu yüzden sanatın menfaatçiliğe dönüşebileceğini ifade etmeye çalışıyor, hiçbir zaman parayı düşündüğünü ima etmiyordu.

Son olarak arkadaşı Hıfzı Tevfik, Ömer Seyfeddin’in ardından şunları söylemiş:

“Onun için cismani zevkler, para, şahsi rahat onun nazarında tamamıyla anlamsız şeylerdi. O sadece zihni ideallerine bağlı bir hayat yaşardı.” (Gönensoy, 1920).

Ömer Seyfeddin elinde askerlik gibi para getirecek bir mesleği olmasına rağmen o yıllarda bile bir takım edebi eserler vermiş, daha sonra askerlikten ayrılarak kendini edebiyata adanmış bir yazarımız, onun da ötesinde – maalesef gerekli inceleme ve araştırma yapılmadığı için değeri anlaşılmamış – bir fikir adamımızdır.

Ömer Seyfeddin muharrirliği isteyerek seçmiştir. Arkadaşı Ali Canib’e esirlikten bir gün önce (14 Teşrinisani 1329/1913) yazdığı mektubunda:

“Eğer askerlikten çıkarsam, bir memur olmayacağım. Avni gibi fahri muharrirlik de edemem”(Yöntem, 1947: 26) diyerek muharrir olma arzusunu belirten Ömer Seyfeddin, Ali Canib’e yazdığı başka bir mektubunda da askerlikten ayrıldığını bildirdikten sonra şunları yazıyor:

“... hem Canibciğim biliyorsun artık askerlikten çıktım. Fakat asla başkâtip olmayacağım. Hocalık da mizacıma göre biraz ağır meslek. Memur olmak istemem. Yani hiçbir zaman bilmemne kalemine başkâtip olmayacağım. Yalnız muharrirlik kalıyor. (mektubunun burasında yazılarını Tanin’e göndereceğini belirttiikten sonra) ... Eğer Tanin’le uyuşamazsak... Yapacak bir şey kalıyor. Cemiyetin vilayetindeki gazetelerine başmuharrirliğe gitmek.”(Yöntem, 1947: 26).

İşte bu muharrir olma arzusudur ki, Ömer Seyfeddin'i ölünceye kadar edebiyatla uğraştırmıştır. Ömer Seyfeddin hasta olduğu son yıllarında bile daima yazmayı, eserler vermeyi düşünüyordu. Hatıra defterinde – 7 Aralık 1917 tarihli – yazısında şöyle diyor:

“Dünden beri yağan kar her tarafı bembeyaz yaptı. O kadar soğuk ki... Küçük odamı ısıtamıyorum. Ellerim üşüyor. Yazı yazmak canım istemiyor. Koltuğumda, ayaklarım gürüldeyen sobaya dayalı, dalga geçmek... Bundan da sıkılıyorum. İşte bir haftadır ki, biraz fazla sinirliyim. İçimde 15 senedir çırpınan bir ümit, bir hırs yine canlanıyor. Ben, otuz dört yaşında, tepesi dökülmüş saçları ağarmış, vakitsiz ihtiyar... Tıpkı hayalperver bir mektepli gibi kalbimin hızla çarptığını, damarlarımda kanların hızla dolaştığını duyuyorum.

- Boş oturmayalım!

Diyeen şuurumun telkini altında kırmızı çuha örtülü masamın başına geçiyorum. Sağımdaki kütüphanenin raflarında birkaç tane yarım kalmış roman, düzeltilecek hikâyeye var... Zihnimde planını hazırladığım “Ararken” romanına başlasam diyorum.”(Yöntem, 1947:35-36).

Ali Canip Ömer Seyfeddin'in kendini işe zorlayışını şöyle anlatıyor:

“... biraz evvel söylediğim gibi öleceğine yakın bir şey yazamaz olmuştu. Bir gün sabahleyin evine uğramıştım. O zaman terhis edilmiş bir asker evin yanındaki kulübede yatıyor, Ömer'e hizmet ediyordu. Bana kapıyı bu adam açtı. Sordum, Henüz kalkmadı dedi. Yukarı çıktım karyolasına uzanmıştı. Müteessirdi. Yazı yazamıyorum diye şikâyet etti.”

Ömer Seyfeddin'in hayatının son yıllarında kitapçılık yapma gibi bir fikrinin olduğunu görüyoruz. Ancak bu fikir onun kendi fikri olmayıp, arkadaşlarının ona kabul ettirmeye çalıştıkları bir tekliftir. Ömer Seyfeddin kitapçılıkla ilgili olarak hatıra defterine 7 Nisan 1918'de şunları yazmış:

“Bu hafta gayet mühim bir teklife maruz kaldım. Bu hafta, bu teklifle beraber, yine mütevâiz bir ambisyon rüzgârına tutuldum. Ben paradan nefret etmem. Fakat onun için de hayıtım değil, hatta zevkimi bile feda etmem. Ziya Gökalp'le teferrutta ne kadar ayrılısam, esasta müttefikim! İdealimin bir aynını onda görmüştüm. Bana geçen gün dedi ki:

- Sen bir kütüphane aç! Bizim eserlerimizi bas. Kitapçı ol. Para kazan. Bizim yazacağımız kitapları her tarafa gönder.

- Sermaye?

Dedim.

O tabii bulunur

Düşündüm. Kitapçı olmak... Yani tüccarlık! Benim ruhumda bir istidat yoktu. Şimdi tüccarlığa kalksam, ruhum bozulacaktı. Eski arkadaşlarım, yeni zenginlerin

birçokları, her rast geliştire bana sermaye vermeyi vaat ediyorlar, ticarete girmemi istiyorlardı: Üç senedir bunlara karşı koydum. Umumi yağma içinde inadıma “sıfrılıyd” kaldım. Bunları Ziya’ya söyledim. O kitapçılığın adı ticaret olmadığını, yine bir ideal sayılabileceğini tekrarladı. Ayrıldık. Bu, Benim işime gelmiyordu. Hem muharrir, hem kitapçı!... Herhalde bedî bir şekil değil...”(Alangu, 1968: 37)

Ömer Seyfeddin’in hikâyelerini niye yazdığı mevzuunda ileri sürülen bir iddia da: onun ısmarlama hikâyeye yazdığıdır. Bu tip suçlamaları yapmaların başında Rıza Tevfik gelmektedir. Ömer Seyfeddin kendisi için ısmarlama hikâyeye yazıyor diyenlere bozuluyor ve hatıra defterine 18 Ocak 1917 günü şu satırları karalıyor:

“Aka Gündüz Bilecik’de sürgün... Oradan Karagöz’e manzumeler yazıyor. Yine bir destanında diyor ki:

- Servet-i Funûn oldu artık ana mektebi”

Hakikaten bu gençler pek çocuk! Ahmet Hidayet filan öyle bir tavırla lâkırdı söylüyorlar ki, kendilerini tanımayanlar gayet ihtiyar bir takım üstatlar sanacaklar. Hâlbuki bunların daha edebiyatta isimleri yok. Matbuat imzalarını tanımıyor. Yine benim için bir tariz var: ‘Ömer Seyfeddin ısmarlama hikâyeye yazmasa pek mümtaz bir hikâyeci olacak. Fon Sadristaynın Karısı bunu ispat eder...’

Bu sözü mülakatta Rıza Tevfik de söyledi.

ısmarlama hikâyeye!... Düşünüyor, düşünüyor, bunun ne olduğunu anlamıyorum. Ben her şeyden, en ehemmiyetsiz bir fıkradan, bir cümleden bir hikâyeye, koca bir roman çıkarabilirim. Sanat, O hikâyeyi, romanı çıkarttığım ehemmiyetsiz şey değil, benim o şey etrafında canlandırdığım hayattır!

Bunu nasıl anlatmalı?”(Alangu, 1968:390).

Ömer Seyfeddin için yapılan suçlamaların çoğunu ve saldırıları Ruşen Eşrefin “Diyorlar ki” adlı kitabı için yaptığı mülakattan öğreniyoruz. Bu mülakatta Ömer Seyfeddin’e karşı yapılan saldırılardan biri de Cenap Şahabettin tarafından oluyor. O, Ömer Seyfeddin’in eserlerinin propaganda mahiyetinde olduğu bu tip eserlerin “tecrübesiz ve teteb-büssüz” gençlerin işi olduğunu söyledikten sonra: “eser yok, propaganda çok, bu yeni akım Selanik’ten salıverilen bir balon” dur diyor (Ünaydın, 1972: 36) Aynı kitaptaki mülakatta: -Cenap Şahabettin’e cevap mahiyetinde- Ömer Seyfeddin, şunları söylüyor:

“Önce Servet-i Fünun’a karşı duyduğu hayranlığı belirtiyor ve daha sonra devamlı...: “Bana gelince : Ortaya esasa bir eser koymadan sanatkârlık hülyasına kapılmam bile! Edebiyatımızın şiarı” çok laf, az eserdir.” Ben şimdilik bu şiarı bozmaya çalışıyorum. Ağustos böceği gibi öterek yan gelmektense, karınca gibi çalışmak iyi değil mi? Şimdiye kadar öttüğümüz elverdi. Biraz daha iş yapalım ki, çorak edebiyatımız şenlensin. Değil mi? Siz de bu fikirdesiniz sanıyorum.”(Ünaydın, 1972:157).

“Ben belki onuncu defa ona emellerimi anlattım. On iki sene askerlik ettikten

sonra istifa edecek ve hoca olacaktım. Gençliğimi orduda geçirdikten sonra ihtiyarlığımı mektepte, dersanelerde geçirmek istiyordum. En birinci emelim tarih okutmak, muhakeme etmesini öğretmek, mütebeddil ve fani hakikatleri kati bir surette ihsâs ve talim etmekti.”

“Bir Zabitan Hatıra Defterinden” notuyla birlikte “Nakarat” başlığı ile yayımlanan hikâyesinde bu satırlarla tarihe olan merakını belirten Ömer Seyfeddin Tarih okutmak istemesinin amacını belirtirken, tarihî hikâye yazmaktaki maksudunun ne olduğunu da çok güzel açıklamış oluyordu. Tarihçi olma arzusu içinde kıvranan Ömer Seyfeddin Hatıralarının bir yerinde de: “Tarihçi olmak arzusunun dışında bir hikâyeci oldum” diyerek asıl arzusunun hangi istikamette olduğunu belirtmiş oluyordu.

Ömer Seyfeddin'in tarihî hikâyelerinde işlediği zaman kesiti de, Onun tarihî hikâyeleri yazmaktaki maksudını açıklamaktadır. Ömer Seyfeddin tarihi hikâyelerinde – o zamanlar zor şartlar altında olan Müslüman –Türk toplumu için bir sıçrama basamağına model vermiş olmak için genellikle Osmanlının yükselme devrini vermiştir. Ömer Seyfeddin, tarihî hikâyeleri olan Başını Vermeyen Şehid, Büyücü, Diyet, Ferman, Forsa, Kaç Yerinden, Kızılelma Neresi?, Küçük, Nâdan, Pembe İncili Kaftan, Teke Tek, Teselli, Topuz, Vire hikâyelerinde Büyücü hikayesi hariç hepsinde Osmanlının yükselme devrindeki başarılarını konu etmiştir. Büyücü’de ise Selçuklular döneminde Kudüs’ün fethini anlatmıştır. (Gürel, 1996: 21-148).

Ömer Seyfeddin tarihî hikâye yazmaktaki maksudını anlatabilmek için “Kaç Yerinden” adlı hikâyesinde –bilerek ve isteyerek-kahramanlarını şöyle konuşturuyordu:

“...Evet, doktorun sanattan, ruhun rebabî ihtiyacından haberi yoktu. Bilmiyordu ki, sanatkâr, hâl içinde mefkûresini olanca heyecanıyla duyamayınca romantik maziye döner. Orada ezeli efsanelerini yaşayan binlerce tayf vardı. Bu tayflara, tarihin hayalinde renkler, şekiller verir. Onlara meftun olur. Destanlarını terennüm eder.

- Heyhat, azizim, sen fena adamsın! – dedim – Mazinin zevkini duyamazsın.

- Sen de hayal adamısın. Halin hakikatini göremezsin

- Halde güzel ne var?

- Mazide ne var?

- Mazide bugünkü medeniyetin söndürdüğü – nurlar var... – dedim – Ulviyet var. Ruh azameti var... Dedim. Doğruluk, sadakat, vefa, fazilet, kerem, şefkat, muhabbet, aşk var. Hayatın hakiki manası olan mefkûre var. Sonra rehabiyet var... Ah şimdi...

- Şimdi bunlar yok mu?

- Yok, yok diye inledim.”(Gürel, 2016:337-338).

Her sanat eseri, her ne olursa olsun yaratıcının eseridir. Sanatçı ister istemez eserinde kendinden bir şeyler vermiştir. Bazı sanatçılar vardır: Eserlerinde tamamen kendini vermiştir, eserleri sanki kendisidir. Bazı sanatkârlar vardır ki, eserlerinde her ne kadar kendilerini vermek istememişlerse de onların eserlerinde bile kendilerine ait olan bir şeyler mutlaka vardır. İşte: Ömer Seyfeddin bu ikinci grup sanatçılardandır.

Ömer Seyfeddin'in eserlerinin çoğu yoğun fikirle doludur. O eserlerinde, zaman zaman kahramanlarının yerine geçmiş, kahramanlarına kendi fikirlerini söyletmiştir. Böyle olunca ister istemez; kahramanlarının fiziki portrelerinde bile çok kere kendini vermiştir. Zaten kendi hayatının getirdiği çatışmaları eserlerinde bir daha yaşatıp eleştirmek, bu suretle onların üstüne çöken ağır baskılardan sıyrılmak, Ömer Seyfeddin'in eser vermekte, hayatını sürdürmekte de kullandığı eski bir tekniktir.

Ömer Seyfeddin'in bu özelliklerinden hareketle onun hikâyelerini yazış maksadını yine onun eserlerinden aldığımız pasajlarla açıklayalım.

“Çanakkale'den sonra” adlı hikâyesinde:

“- Kendi ismini bilmeyen, kendi dilini yazmayan, düşmanlarını kardeşi tanıyan bir millet yaşabilir miydi? Buna imkân var mıydı?”

Yarın bu kendi ismini bilmeyen, kendi lisanını yazmayan, düşmanını kardeş sanan zavallı millet, Rusların Fransızların, İngilizlerin elindeki Hindistan halkı gibi esir olacak, onlara hayvan gibi hizmet edecek, medeniyetten, yani insanıyetten, ahlâkiyattan mahrum kalacaktı.” (Gürel, 2016:316)Diyerek. Türk Milletini bekleyen acı sonu görüyor, bir Türk milliyetçisi olduğu için de bu sonu hazmedemiyordu. Bunun için de; Türk milletini bu acı sona götürecek olan etkenleri ortadan kaldırmanın gerekliliğine inanıyor, inandığı içinde yeri geldiğinde bizzat savaşın içinde yer alarak, daha sonraları da kalemını kılıç yapıp bu milletin kurtuluşu içinde yer alarak, daha sonraları da kalemını kılıç yapıp bu milletin kurtuluşu için-bilhassa tarih konulu- hikâyelerini kaleme alıyordu. “Çanakkale'den Sonra” adlı hikâyedeki ihtiyarın- aslında o günün aydınınının- demeye çekindiği: “uyanınız! Kendinizi biliniz. Hayvanlar gibi gayesiz teşkilatsız, medeniyetsiz yaşamayınız. Bir millet olunuz...! Sözlerini hiç çekinmeden-Osmanlıcılarının varlığına rağmen- söyleye biliyordu.

Ömer Seyfeddin'in eserlerinde, halkın anlayacağı bir dili kullanmış olması da onun eserlerini halk için; Müslüman Türk insanının kendine, kendi öz benliğine dönmesi için yazdığının bir delili olarak alınmalıdır.

Ömer Seyfeddin'e hikâyelerini para için, ısmarlama yazdı diyorlar. Acaba onun “Pembe İncili Kaftan” ve “Diyet” adlı hikâyelerini okumamışlar mıydı? Eğer okumuş olsalardı, bu suçlamalarını önce kendileri tekzip edeceklerdi.

“Pembe İncili Kaftan” da Ömer Seyfeddin; devlet tarafından verilecek vazifesinin ne için kabul edileceğini, hangi şartla kabul edildiğini Muhsin Çelebi gerçeği

ile çok güzel açıklamış oluyordu. Muhsin Çelebi için değil de sanki! Ömer Seyfeddin'e bu tür suçlamaları yapanlara cevap verilmek için yazılmış:

“Devleti seversen bu fedakârlığı kabul edeceksin!”

Muhsin Çelebi hiç düşünmeden:

- Ettim efendim, fakat bir şartla! Dedi.

- Ne gibi?

- Mademki bu bir fedakârlıktır. Fedakârlık ücretle olmaz. Hasbî olur. Devlete karşı ücretle yapılacak bir fedakârlık ne olursa olsun hakikatte şahsi bir kazançtan başka bir şey değildir. Ben maaş, mansıp, ücret filan istemem. Fahri olarak bu hizmeti görebilirim. Şartım budur.”

Fakat oğlum, bu nasıl olur? Onun elçisi gayet ağır giyinmişti. Atları, hademeleri mükemmeldi. Bizim elçimizin atları, hademeleri, esvabı daha muhteşem, daha ağır olmak icap eder... Bunlar için mutlaka hazineden sana birkaç akçe vereceğiz.

Muhsin Çelebi döndü. Önüne baktı. Sonra başını kaldırdı.

- Hayır dedi, hazineden bir pul almam. İcap eden muhteşem takımlı atları, süslü hademeleri ben kendi paramla düzeceğim. Hatta...

- Sırmakeş Toroğlu'daki dibası Hint'ten, harcı Venedik'ten gelme “Pembe İncili Kaftanı” alacağım.

- Ne... O kadar parayı nereden bulacaksın, oğlum?

...

- Çiftliğimle, mandıramı, evimi rehine vereceğim; tüccarlardan onbin altın borç toplayacağım. İki bin altın atlarla hademelere sarf edeceğim. Geriye kalan sekiz bin altına da bu kaftanı alacağım.

Sadrizam bu hareketi makul bulmadı:

- Geldikten sonra bu kaftanı altı ay sonra Toroğlu benden yedi bin altına geri alır. Yedi bin altınla ben çiftliğimi geri kurtarırım. Geri kalan borçlarımı ödeyemezsem, varsın babamın yadigâr bıraktığı mandıram devlete feda olsun... Devletten hep alınmaz ya... Biraz da verilir!” (Gürel, 2016:379).

Sonra Muhsin Çelebi'nin savaş zamanlarında ücretsiz olarak Guraba bölüklerine kumandanlık etmesini de oldukça manalıdır.

Ömer Seyfeddin “Diyet” deki Koca Ali'yi anlatırken de şunları yazmış:

“...Kimseye boyun eğmedi. Minnettar kalmadı. Ekmeğini taştan çıkardı. Alınının teriyle kazandı. Çok çalıştı. Emsalsiz işler meydana getirdi. Pek az kazançta kanaat etti. “İçinde mukaddes ateş” ten bir şüle bulanan bir mucit gibi, para için değil, sanatçı sanatının zevki için çalışıyordu. Çeliğe su vermek onun aşkıydı. Gönüllü gibi savaşa gittiği zamanlar yenicîlerin, sipahilerin, sekbanların

çinde. “Ali usta işi” nin övgüsünü işittikçe anlatılmaz bir zevk duyardı. Ölünceye kadar böyle hiç durmadan çalışırsa, daha birkaç bin gaziye kırılmaz kılıçlar, kalkanlar parçalayan çelik yatağanlar, zırhları kesen saldırmalar yapacaktı. Bunu düşündükçe gülümser, tatlı tatlı yüreği çarpar içinden fişkırان bir ateşle örsünün üzerinde milyonlarca kıvılcımlar tutuştururdu.”(Gürel, 2016:443).

Yukarıdaki satırlarda, Ömer Seyfeddin eğer kendini anlatmışsa ve bu satırların yazarına sen şunun için yazdın, yok sen yazarken şunu düşünüyordun gibi suçlamalar yapılmışsa!... Biz artık bir şey söylemeyeceğiz.

Sonuç:

Ömer Seyfeddin'in yazı hayatında olduğu dönem Osmanlı Devleti'nin emperyalist devletler tarafından "Hasta Adam" diye adlandırıldığı yıllardır. Yusuf Akçura tarafından "Üç Tarz-ı Siyaset" diye adlandırılan Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük fikir hareketlerinin gündeme geldiği bu yıllarda yaşanan tecrübeler Ömer Seyfeddin ve arkadaşlarını Türkçülük yapmaya adeta zorlamıştır.

Askerî mektepte okumuş ve bir asker olarak Balkanlarda isyan ateşi yakan Bulgar çetelerini takip etmek için Balkanlarda görevlendirilmiş, hatta Yunanlılara esir bile düşmüş olan Ömer Seyfeddin, Balkanlarda Müslüman-Türk'e yapılan akıl almaz zulme de bizzat şahit olmuştur. Bu zulmü ve vahşeti anlatan hikâyeleri ile Osmanlıcılık fikrinin nasıl iflas ettiğini ortaya koyduysa İslamcılık fikrinin de Müslüman olan Arnavutların ve Arapların isyanlarına şahitlik ederek bizzat yaşamıştır.

Osmanlı'nın yükseliş devrindeki başarıların konu edildiği tarihî hikâyelerinde ise Müslüman-Türk milletine karamsarlığın yerine ümidi aşlamak istemiştir. O, bu hikâyeleriyle; yıkılmışlığın mahzunluğunda diriliş kararlılığını vurgulamıştır.

Kızılma Neresi? Ve Nakarat isimli hikâyelerinde ise millî ülküsünü unutan milletlerin sonunun yıkılıp yok olmak olduğunu vurgularken bu konudaki gafletimizi bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştur.

Çanakkale Savaşları sırasında Osmanlı Genelkurmayı sanatkârları Çanakkale Harp sahasına düzenlenen geziye davet etmiştir. Genelkurmay bununla; yedi düvele karşı verilen mücadeleyi ve kazanılan zaferi sanat eserleri yoluyla ölümsüzleştirmek ve halkına da moral vermek istemiştir. O zaman için bu hareket "Harp Edebiyatı" olarak değerlendirilmiştir. Bu geziye katılanlardan biri de Ömer Seyfeddin'dir.

Bu Harp Edebiyatı'nı da bahane ederek Ömer Seyfeddin'in eserlerini para için yazdığı suçlaması yapanlar da olmuştur.

İçinde "Mukaddes ateş" ten bir şûle bulunan Ömer Seyfeddin: "Mademki Türk'üz der, o halde bir Türk gibi görür, bir Türk gibi düşünür, bir Türk gibi duyarız ve bir Türk gibi yazarız." demiştir.

Ömer Seyfeddin, hikâyelerini Türk milletinin istikbaldeki varlığının devamını sağlamak için; bilerek, duyarak ve isteyerek, kısacası ülkücü olduğu için yazmıştır diyebiliriz.

Ömer Seyfeddin için kullandığımız "Ülkücü" sıfatı yadırganmamalıdır. Bugüne kadar Ömer Seyfeddin ile ilgili en ciddi çalışmalardan birini yaparak onu kitap halinde yayımlayan Tahir Alangu bu eserinin adını Ülkücü Bir Yazarın Romanı Ömer Seyfeddin koymakla bu sıfatı Ömer Seyfeddin'in hak ettiğini düşünüyordu. Ömer Seyfeddin için bu sıfat başka edebiyat araştırmacıları tarafından da kullanılmıştır. Meselâ Sadiye Aksoy, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı Antolojisi adlı eserinde Ömer Seyfeddin için "Ülkücü" bir yazar tabirini kullanmıştır (Aksoy, 1963:170).

Ülkücü mütefekkir yazar Ömer Seyfeddin, edebiyat ve sanattan maksadının ne olduğunu anlatırken şunları yazıyor:

“Ben edebiyatta yalnız sanata kail olmam. Yalnız sanata kail olsam, edebiyatı çok küçük görmüş olacağım. Hâlbuki o benim nazarımda o kadar büyüktür ki... Cehâletin, nasutî duyguların alçalttığı beşeriyet için onu hâris addederim. Nazarımda edipler, insanlara, adilliklere karşı nefreti tâlim edecek mürşitlerdir...”

Ömer Seyfeddin, gerek hikâyeleri gerekse şiir ve makaleleriyle Müslüman-Türk insanına dün olduğu gibi bugün de söyleyeceği pek çok şeyi olan mütefekkir ve Ülkücü bir yazardır.

Kaynakça:

AÇIKSÖZ, Hüsnü (2019), İstiklâl Harbinde Kastamonu, Yayına Hazırlayanlar: Serhat Yılmaz-Mustafa Eski, 2. Baskı, Kastamonu, Türk Ocakları Kastamonu Şubesi Yayını.

ADIVAR, Halide Edip (1963), Mor Salkımlı Ev, İstanbul.

AKÇURA, Yusuf (1904), “Üç Tarz-ı Siyaset”, Türk Gazetesi, Kahire-Mısır, 24 Mart 1320/1904, Sayı: 24; 10 Nisan 1904, Sayı: 26; 22 Nisan 1904, Sayı:27.

AKSOY, Sadiye (1963), Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı Antolojisi, Ankara.

Akyüz, Kenan (1972), “Modern Türk Edebiyatının Anaçizgileri”, Türkoloji Dergisi, C.: 2 s.: 195 – 206, Ankara Dil TarihÇoğrafya Fakültesi Yayını.

ALANGU, Tahir (1968), Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, İstanbul, May Yayınları.

BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik (1949), Serab-ı Ömrüm, İstanbul.

Danişmend, İsmail Hami (1947), İzahlı Osmanlı Kronolojisi, 4 cilt, İstanbul.

GÖKDEMİR, Ayvaz (1974), Ömer Seyfeddin'in Bütün eserleri. 2. cilt, İstanbul, Ötügen Yayınları.

GÖNENSAY, Hıfzı Tevfik (1920), “Ömer Seyfeddin”. Vakit Gazetesi 17 Mart 1336/1920.

GÖVSA, İbrahim Alaettin (1926), Çanakkale İzleri, İstanbul.

GÜREL, Zeki (1996), Ömer Seyfettin Tarihî Hikâyeler Eskimeyen Kahramanlar, İstanbul, Hamle Yayınları.

GÜREL, Zeki (2016), Ömer Seyfettin Külliyyatı, Ankara, 1937 s., Elips Kitap.

GÜREL, Zeki (1995), İbrahim AlâettinGövsâ Hayatı Sanatı Eserleri, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.

GÜREL, Nazlı Rânâ-Zeki Gürel (2020), Emir Nevruz Namık Kemal, Ankara, Elips Kitap.

ORTAÇ, Yusuf Ziya (1967), Portreler, İstanbul, s: 124 -125,

ÖMER Seyfeddin (1918), “Bana Türk Değil Diyene”, Sebilü'r-Reşad, Cilt:15, Sayı:376. 31 Teşrinevvel 1334/1918.

ÖMER Seyfeddin (1913), “Piç” ,Türk Yurdu Yıl:2., Cilt: 4. , Sayı: 2, Ağustos 1329/1913.

ÖMER Seyfeddin (1914), “Şimeler”, Yirminci Asırda Zekâ, Cilt: 2, Sayı: 27, 3 Nisan 1914.

ÖMER Seyfeddin (1914), “Gayet Büyük Bir Adam”, Safahat, Cilt: 2, Sayı: 20, Mart 1914.

ÖMER Seyfeddin (1917), “Harp Edebiyatı”, Yeni Mecmua,9 Ağustos 1917, Sayı: 5.

ÖNER, Sakin (1977), Ömer Seyfettin Türklük Ülküsü, İstanbul, Türk Kültür Yayını. Ömer

SOLOK, Cevdet Kudret (1973), Türk Edebiyatından Seçme Parçalar, İstanbul.

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref (1972), Diyorlar ki, İstanbul.

YÖNTEM, Ali Canip (1947), Ömer Seyfeddin, İstanbul.

GÖKALP, Ziya (1972), Türkçülüğün Esasları Hazırlayan: Mehmet Kaplan. I. Baskı İstanbul, Millî Eğitim Basımevi.

Extended Abstract:

Perhaps Ömer Seyfeddin is the first to come to mind in Turkish literature when he says the story. Treating and examining Omar Seyfeddin only as a literalist and looking at him from this point of view means recognizing and introducing Omar Seyfeddin incomplete. He is as good a story writer as he is a good ideal man. For him, it can be said that he is an artist who has chosen literature with the idea of realizing his ideal. Omar Seyfeddin's ideas are in character and power to herald new horizons for the Turkish nation today, as they were on that day (the depressed period he experienced). As he laid out his ideas - political, social and literary; he never forgot the truth, the truth of the Muslim – Turkish nation, but on the contrary, he wrote his ideas for the survival of this fact; the Muslim – Turkish nation and all humanity. For this reason, Omar Seyfeddin is realistic in his ideas. March March 11, 1884 in Gönen-March 6, 1920 in Istanbul) was the son of a Dagestani soldier father and an Istanbul mother.the son of an immortal master of Turkish storytelling in the history of literature, Ömer Seyfeddin (11 March 1884 in Gönen-6 March 1920 in Istanbul). Because of his father's mission, there are Andean and Falaka stories in which he tells about his childhood in Anatolia. After graduating from military school, he was assigned to follow the Bulgarian gangs that rebelled against the Ottoman Empire in the Balkans and fell to the Greeks. He personally witnessed the atrocities and tortures against the Muslim-Turkish nation in the Balkans and told them in his stories such as white tulips and bombs. In his history stories, he tried to instill self-confidence in the Muslim-Turkish people.

Ömer Seyfeddin is a writer who took part in the Turkism idea movement, one of the ideas movements of Ottomans, Islamism and Turkism called the three styles of politics. Different opinions have been put forward about the purpose of writing his stories, and some accusations have been made against him.

In this article, we tried to explain Omar Seyfeddin's purpose in writing his stories by evaluating the political, social and intellectual atmosphere of the era and based on his stories and writings.

Omar Seyfeddin is a mütefekkir and nationalist writer who has many things to say to the Muslim-Turkish people today, as he did yesterday, both with his stories, poems and articles.

The period in which Omar Seyfeddin was in writing was the years when the Ottoman State was called "Sick Man" by the imperialist states. The experiences in these years, when the intellectual movements of Osmanism, Islamism and Turkism, called "three styles of politics" by Yusuf Akçura, were brought to the agenda, almost forced Omar Seyfeddin and his friends to become Turkism.

Omar Seyfeddin, who studied in a military school and as a soldier was assigned to the Balkans to follow Bulgarian gangs that lit a fire of rebellion in the Balkans, and even captured the Greeks, also personally witnessed the incredible persecution of Muslim-Turks in the Balkans. If he revealed how the idea of Ottomans had failed

with his stories about this cruelty and brutality, he personally lived by witnessing the rebellions of Albanians and Arabs who were Muslims.

He wanted to instill hope in the Muslim-Turkish nation instead of pessimism in his historical stories about the achievements of the Ottoman ascendancy. With these stories, he emphasized the determination of resurrection in the grief of destruction.

Where's Kizilelma? And in his stories called refrain, he emphasized that the end of nations that forgot their national ideal was to be destroyed and destroyed, and he revealed our heedlessness in this matter with all its nakedness.

During the Dardanelles Wars, The Ottoman General Staff invited artisans on a trip to the Dardanelles War site. With this, the general staff wanted to immortalize the struggle and victory against the seven heifers through works of art and to give morale to its people. At that time, this movement was considered "Harp literature". One of the participants of this trip is Omar Seyfeddin.

There were also those who accused Omar Seyfeddin of writing his works for money, using this Harp literature as an excuse.

Omar Seyfeddin, who has a Shule from the "Holy fire" in it: "since we say We are Turks, then we see like a Turk, think like a Turk, hear like a Turk, and write like a Turk., " he said.

Omar Seyfeddin wrote his stories to ensure the continuation of the existence of the Turkish nation in the future, knowing, hearing and willingly, in short, because he was a nationalist.